

Opdrachtkaart 3

Joadferfolging – 1942-1943

A. Yn petear

Yn de Twadde Wrâldoarloch komme der hieltyd mear regels foar Joaden. Dit petear giet oer regels.

Pak in kaartsje fan de steapel. Lês de fraach foar. Wa wol reagearje?

Fregje troch nei it earste antwurd:

- Kinst dat útlizze? Wat bedoelst mei..?
- Wêrom tinkst dat? Kinst dat oantoane? Kinst in foarbyld jaan?
- Is dat altyd sa? Kin it tsjinoerstelde wier wêze? Stel dy foar dat... Wat as ...?
- Jildt dat dan ek foar ...? Betsjut dat...?

B. By in boarne

Yn 'e oarloch binne in soad deiboeken byholden. It bekendste deiboek is fansels 'It Achterhûs' fan it Joaske famke Anne Frank.

Goffe Miedema út Ljouwert hâldt ek in deiboek by. Hy is 28 as de oarloch begjint en hat in meubel-saak yn Ljouwert. Goffe skriuwt oer de dingen dy't him dwaande hâlde yn 'e oarloch. Hy skriuwt ek oer de Joaden. Fragminten út syn deiboek fynst yn 'e 'Oarloch yn 'e klasse'-boks en op [oarlochyneklasse.frl](#). Syn orizjinele en komplette deiboek is te finen by it Historisch Centrum Leeuwarden.

Lês mei-inoar de fragminten en ûndersykje:

- Wat falt dy op oan de fragminten?
- Wie Goffe it iens mei de regels dy't de Dútsers de Joaden oplein hiene? Wêrom wol? Wêrom net?
- Goffe seach dat der hieltyd minder Joaden yn Ljouwert wiene. Hy tocht deroer nei en skreau deroer yn syn deiboek. Wat die hy der fierder mei?
- Wat fynsto dêrfan?

C. Yn 'e omjouwing

De keunstner Gunter Demnig, berne yn Berlyn yn 1947, betocht it projekt 'Stolpersteine' – 'Stroffelstiennen' yn it Frysk. In bysûnder monumint om de Joaden en oare slachtoffers te betinken, dy't troch de nazi's út harren huzen helle waarden en op transport nei wurk- en ferneatigingskampen set waarden. It bysûndere oan dit monumint is dat it ferspraat is oer hiel Europa.

De Stroffelstiennen wurde yn 'e stoepe lein, foar de wenhuzen fan minsken dy't slachtoffer wurden binne fan de nazi's. Yn Fryslân lizze ek Stroffelstiennen.

Undersykje:

- Wat is in Stroffelstien? Hoe sjocht dat derút?
- Wêrom betocht Gunter Demnig de Stroffelstiennen?
- Binne Stroffelstiennen no ek noch belangryk?
- Wêr yn dyn omjouwing lizze Stroffelstiennen?
- Watfoar nammen steane dêrop?
- Kinst wat fertelle oer de persoan (of persoanen) fan wa't de namme op de Stroffelstien stiet?

D. En no?

Foardoardielen

Yn 'e Twadde Wrâldoarloch hiene in soad minsken in oardiel oer Joaden. Hitler sei: 'Alle Joaden binne ûnbetrouber, se lige minsken foar, se wolle allegear ryk wurde ten koste fan ús, troch de Joaden giet it net goed yn 'e wrâld, sy binne minder wurdich as wy, se hearre der net by, alles wat mis giet it is de skuld fan de Joaden.'

Dat kin fansels net wier wêze, mar ja, Hitler wie de baas. En hy sei it sa faak, dat minsken it begûnen te leauwen en it him neiseine. It kaam yn 'e krante en op 'e radio en in soad minsken tochten dêrom dat it wier wie. Ek minsken dy't noch noait yn harren hiele libben in Joad sjoen hiene, mienden dat Hitler gelyk hie. Sy hiene in foardoardiel oer Joaden.

Faak kinst in foardoardiel werkenne oan it wurdasje 'alle'. 'Alle Joaden binne minne minsken', 'Alle Rottweilers (hûneras) binne gefaarlik', 'Alle minsken dy't op kantoar wurkje binne saai'.

In foardoardiel kin lekker maklik wêze: do hoechst sels net nei te tinken of te ûndersykjen: do seist gewoan wat oaren ek sizze.

Yn 'e tiid fan no binne der ek hieltyd noch in soad foardoardielen. Tink as foarbyld oan it foardoardiel: 'Alle Rottweilers binne gefaarlik.'

Ast noch noait in Rottweiler fan tichtby sjoen hast, mar wol yn it nijs hearst dat in Rottweiler ien biten hat, en as dêr in plaatsje by stiet fan in blaffende Rottweiler, dan kinst tinke dat it wier is. Do hast in oardiel, foardatst der sels mear fan witst. Mar wat ast sels in Rottweiler thús hast? Of dyn âlde grize buorfrou hat in leave Rottweiler dy't Roosje hjit? Dan witst dat it wat yngewikkelder is as 'Alle Rottweilers binne gefaarlik'. Der binne miskien wol gefaarlike Rottweilers, mar kinst net samar sizze dat se allegear gefaarlik binne.

Tink nei oer de fragen.

- Watfoar foardoardielen kinne jim betinke?
- Watfoar foardoardielen komme jim wolris tsjin?
- Hawwe jim sels ek foardoardielen?

Hoe soe it wêze foar de groep dêr't it om giet? Stel datst by in groep hearst dêr't in foardoardiel oer is. Dan kin dat wolris fiele as in muorre dy't foar dy stiet. Do wolst wol sjen litte dat it foardoardiel net kloppet, mar minsken kinne in foardoardiel sa fêst yn 'e holle hawwe, datst net troch dy muorre hinne brekke kinst.

Jim sille de muorre fan foardoardielen ôfbrekke.

Nedich: kartonnen doazen, stiften, read en grien papier

Betink mei-inoar foardoardielen dy't no noch hieltyd besteane. Praat oer: Wa hat der lêst fan? Wat soest yn plak fan it foardoardiel better tinke kinne; wat soe in bettere gedachte wêze? Bettere gedachten litte dy sels nei tinke.

Skriuw op read papier de foardoardielen (bgl.: 'Alle Rottweilers binne gefaarlik'). Skriuw op grien papier de bettere gedachten (bgl.: 'Der binne gefaarlike Rottweilers, mar se kinne ek hiel leaf en trou wêze').

Sammelje kartonnen doazen. Plak op de iene kant it reade foardoardiel. Plak op de oare kant de griene gedachte.

Bou mei de doazen in muorre. Set alle doazen mei de reade kant nei foaren. Besjoch de muorre. As alle minsken dit tinke soene, dan is it lestich om elkoar kennen te learen, tinke jim net?

Rin dan dwers troch de muorre fan foardoardielen hinne. Brek dy muorre ôf.

Draai de doazen mei de griene kant nei foaren.

Slagget it jim om mei de doazen in poarte te meitsjen dêr'tst trochhinne rinne kinst?